

Dzieje małej ojczyzny i historia regionalna oprócz walorów poznawczych zawsze wiążą się z przeżywaniem emocjonalnym, zwłaszcza w odbiorze lokalnych społeczności. Nic więc dziwnego, że zapotrzebowanie na tego rodzaju publikacje jest ogromne. W to zapotrzebowanie doskonale wpisuje się monografia mieszkanki Gniezna, pedagoga i długoletniej animatorki miejscowego oddziału Polskiego Czerwonego Krzyża – Haliny Sajewskiej. Opracowanie jej autorstwa podsumowujące znaczący, bo 85-letni okres działalności Czerwonego Krzyża w pierwszej dzielnicy Polski ma w ogromnej mierze charakter pionierski. Jest to dopiero druga publikacja – po dziejach PCK w Wielkopolsce 1918-1929, wydanych w 1930 roku pod redakcją Mariana Gumowskiego – traktująca o działalności owej organizacji w Poznańskim i jedna z niewielu, o charakterze ogólnopolskim.

Z uwagi na tyleż ogromny, co ambitny rozmach chronologiczny praca została podzielona – oprócz wstępu i zakończenia – na dwadzieścia pięć rozdziałów. I tak pierwszy dotyczy genezy Czerwonego Krzyża. Drugi przynosi informacje na temat działalności, struktury i zadań realizowanych przez PCK w skali krajowej, kolejny zaś w samej Wielkopolsce. Wszystkie one mają charakter wprowadzający do następnych rozdziałów, dotyczących geograficznie właściwego przedmiotu badań, czyli samego Gniezna. Punktem wyjścia jest tutaj rozwój społeczny, ekonomiczny i przestrzenny miasta na przełomie XIX i XX wieku. W ten rozwój wpisane zostało powstanie ruchu czerwonokrzyskiego, sięgające czasów zaboru pruskiego aż

po jego ukonstytuowanie się w wolnej Rzeczypospolitej. Autorka podkreśliła tu także aspekty działalności PCK, jak opieka nad ociemniałymi żołnierzami, pomoc żywnościowa dla przejeżdżających transportów wojska, zbiórka darów, opieka nad osieroconymi dziećmi, pomoc w szukaniu mieszkań i pracy dla uchodźców kresowych, aukcje charytatywne, szycie ubrań, organizowanie kursów medycznych, zbieranie książek, czuwanie nad właściwym stanem sanitarnym i tym podobne. Kolejne cenzury czasowe wyznaczające kierunek aktywności działaczy PCK w Gnieźnie, to okres II wojny światowej, a wraz z nim rodząca się potrzeba niwelowania skutków zniszczeń i lata po 1945 roku, znaczone powrotem do normalności, a więc do czasów wytężonej pracy organicznej, w wielu punktach zbieżnej z tą, którą realizowano w początkach dwudziestolecia międzywojennego.

Stabilizacja państwa polskiego datowana od początku lat 50. stworzyła podatny grunt do pracy organizacyjnej, znaczonej krajowymi, wojewódzkimi i terenowymi zjazdami działaczy PCK. Pozwoliły one na wytyczenie nowych kierunków aktywności społecznej związanych z rozwojem oświaty sanitarnej, szkoleniami w zakresie pierwszej pomocy, przygotowaniem kadr pomocniczych dla placówek służby zdrowia oraz organizowaniem pomocy dla potrzebujących. Przygotowały podatny grunt pod działalność społeczną lat 70. i 80. ubiegłego wieku, wspieraną przez zakłady pracy, promującą honorowe krwiodawstwo, oświatę zdrowotną, pracę na rzecz dorosłych, młodzieży i dzieci. W przypadku tych ostatnich działania te przybrały kształt szkolnych kół PCK i klubów „Wiewiórka”.

U schyłku ubiegłego stulecia i na początku obecnego, aktywność czerwono-krzyżskich działaczy pozostawała w zasadzie wierna wcześniej wytyczonym celom, odpowiadając jednocześnie na potrzeby wynikające z bieżących wydarzeń. Do takich należy zaliczyć akcję dożywiania uczniów z ubogich rodzin, organizowanie wypoczynku letniego dla dzieci z Rumunii, opiekę nad bezdomnymi, pomoc dla pogorzelców i poszkodowanych przez powódź. Jednocześnie starano się nawiązywać współpracę z innymi organizacjami, pozyskiwać wolontariuszy i środki finansowe, niezbędne do realizacji powyższych zamierzeń.

Z panoramicznym rozmachem nakreślone przez H. Sajewską dzieje Czerwonego Krzyża w Gnieźnie są tylko jednym z elementów tej okazałej publikacji. Sporo miejsca autorka poświęciła okazjonalnym wydarzeniom w postaci obchodów kolejnych jubileuszy. W osobnych rozdziałach zwróciła uwagę na działalność cykliczną, to jest szkolenie sanitarne, honorowe krwiodawstwo, funkcję opiekuńczą i aktywizowanie młodzieży na rzecz powyższych działań, rozpatrując zagadnienia zarówno w perspektywie globalnej, jak i lokalnej. Nie brak tu informacji o terenowych strukturach organizacyjnych czy o współpracy z innymi stowarzyszeniami. Specjalne miejsce zostało poświęcone ludziom, choć aspekt personalny jest obecny niemal na każdej stronie tej monumentalnej monografii. Ci ludzie, a więc wielcy

społecznicy, funkcyjni prezesi, kierownicy, oraz instruktorzy i nefunkcyjni stanowili motor wszystkich sukcesów PCK, sukcesów wymiernych i namacalnych oraz trudno uchwytnych, mierzonych pamięcią i wdzięcznością.

Walorem publikacji H. Sajewskiej jest – jak już wspomniano – niemal epicki rozmach czasowy. Ale nie tylko. Na uznanie zasługuje benedyktyńska kwerenda źródłowa, pozwalająca zakotwiczyć całość na licznych dokumentach, wykazach, sprawozdaniach i tym podobnych, z uwzględnieniem związanej z tematem bibliografii, ogromna liczba zdjęć ilustrujących poszczególne etapy działalności PCK, a przede wszystkim aparat naukowy pozwalający uznać książkę *sensu stricto* za historyczną.

Urszula Świdarska-Włodarczyk